

Lawrence z Arabii

10 grudnia 1962 r. podczas gali królewskiej w Londynie odbyła się premiera filmu Davida Leana „Lawrence z Arabii”, opartego na autobiograficznej powieści brytyjskiego bohatera Thomasa Edwarda Lawrence’a.

Lawrence z Arabii

Kiedy w 1914 r. wybuchła wojna, 26-letniemu Lawrence’owi, mówiącemu biegle w języku arabskim i znającemu sytuację na Bliskim Wschodzie jak żaden inny oficer armii brytyjskiej, często powierzano samodzielne działania wywiadowcze. Jednym z najbardziej widowiskowych była misja przekupienia tureckiego dowódcy, co stanowiło rozpaczliwą próbę ratowania brytyjskiego garnizonu w twierdzy w Kut, zwanej też Kut El Amara – miasta we wschodnim Iraku, na lewym brzegu Tygrysu, niecałe 200 kilometrów od Bagdadu.

Oblężenie bazy przez wojska tureckie trwało od 7 grudnia 1915 r. do 29 kwietnia 1916 r. Systematycznie nękana przez Turków baza, dowodzona przez generała Charlesa Townshenda, za wszelką cenę próbowała utrzymać pozycję „ku chwale armii brytyjskiej”. Przez wiele miesięcy odpierała on nieprzyjacielskie ataki, jednak wraz z

ubywaniem zapasów, ciągle podnoszącym się poziomem wód Tygrysu i rosnącą liczbą ofiar* poniesionych podczas próby odsieczy, szanse uratowania garnizonu wydawały się znikome. Próbowano nawet dostarczyć amunicję i żywność drogą wodną, wykorzystując do tego parowiec Julnar. Jednak sekretna, zwana też samobójczą, misja została wykryta przez Turków, a ocalali z ostrzału członkowie dostali się do niewoli.

Kiedy wiosną 1916 r. powódź powstrzymała 20-tysięczną armię brytyjską przed kolejną próbą uwolnienia żołnierzy, w Londynie podjęto się desperackiego planu. Lord Kitchener, minister wojny, pomimo sprzeciwu brytyjskiego dowództwa i biura spraw zagranicznych, wyszedł z propozycją uznaną przez innych za hańbiącą. Przekonać Turków do uwolnienia garnizonu miała olbrzymia, jak na owe czasy, łapówka w wysokości miliona funtów. We wstępnych rozmowach strona turecka stawiała warunek, by uwolnieni żołnierze do końca wojny nie byli przeciw niej wykorzystani. Plan miał duże szanse powodzenia z uwagi na to, że Enver Pasha, do którego miała trafić łapówka, znany był z tego, że lubił pieniądze. Tu jednak Brytyjczycy się przeliczyli.

Do przekazania pieniędzy wybrano trzech agentów, wśród nich T.E. Lawrence'a, pracującego wówczas w Kairze. Oficerowie wywiadu mieli natychmiast udać się do Basry. Jak podaje Peter Hopkirk w „On Secret

Service East of Constantinople”, głównodowodzący tureckiej Szóstej Armii generał Khalil Pasha był bardzo gościnny i przyjacielski, jednak odmówił przyjęcia łapówki nawet wówczas, gdy kwota została podwojona. Wpływ na taką odpowiedź bez wątpienia miała postawa Envera, który nie chciał przed całym światem okazać słabości pod Kut. Zdobycie tego miejsca miało wagę prestiżową, bowiem na krótko przed tym Rosja opanowała Erzurum, co jeszcze wzmogło chęć zdobycia twierdzy za wszelką cenę.

Sprawa łapówki rozstrzygnęła się 28 kwietnia 1916 r., a następnego dnia Townshend bezwarunkowo skapitulował, wysadzając w powietrze wszelkie zapasy, jakie znajdowały się w bazie. Do niewoli dostało się trzech generałów, 550 oficerów i 12 tysięcy żołnierzy.

*Podczas odsieczy zginęło 23 tys. żołnierzy, co było największą stratą armii brytyjskiej podczas działań wojennych toczonych poza Europą.

Źródła: On Secret Service East on Constantinople: the plot to bring down the British Empire. Oxford University Press 1994 (google books); economicexpert.com; mowiawieki.pl

Opublikowano w dniu 10.12.2019 r.

przez Wydział Informacji i Edukacji Antykorupcyjnej GSz CBA